

ОСОБЛИВОСТІ НЕТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ ТА СНД В УМОВАХ ДЕСТАБІЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

©2022 КИЛЬНИЦЬКА Є. В., ГЛУХОВА С. В.

УДК 339.544
JEL: F13; F53

Кильницька Є. В., Глухова С. В. Особливості нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України та СНД в умовах дестабілізації соціально-економічних систем

Мета статті полягає у визначенні особливостей нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України та СНД в умовах дестабілізації соціально-економічних систем. У результаті дослідження проаналізовано тенденції обсягів торгівлі на світовому ринку; досліджено структуру нетарифних методів її регулювання у країнах СНД і в Україні; здійснено структурно-динамічний аналіз застосування нетарифних методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності за країнами СНД з урахуванням строків участі в СОТ. Проведений аналіз дозволив констатувати негативну тенденцію значного перевищення імпортування над експортуванням товарів за всіма країнами СНД, що є членами СОТ, та перманентного зростання кількості нетарифних заходів щодо захисту інтересів вітчизняних виробників. Виявлено, що серед нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності найбільш застосованими були технічні бар'єри; другорядною позицією серед нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності є санітарні та фітосанітарні заходи, а найменша частка припадає на антидемпінгові заходи нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Така тенденція обумовлюється одночасною дією різновекторних важелів, частина з яких, як показує проведений аналіз, виникають і діють хаотично: глобальна економічна депресія, пов'язана із пандемією COVID-19; одночасне застосування як тарифних, так і нетарифних методів регулювання; суміжність економічних, політичних і соціальних цілей нетарифних методів регулювання. Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є застосування теорії «Хаоса та порядку» для визначення сил впливу на функціонування світової торгівлі під час розробки ефективних інструментів забезпечення захисту прав та інтересів України й особливо її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в торговельно-економічній сфері, які орієнтовані на зростання міжнародної конкурентоспроможності національної економіки. **Ключові слова:** нетарифні методи, зовнішньоекономічна діяльність, імпорт, експорт.

Рис.: 3. Табл.: 1. Бібл.: 11.

Кильницька Євгенія Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та бізнесу, Харківський національний університет будівництва та архітектури (вул. Сумська, 40, Харків, 61002, Україна)

E-mail: dubrochka@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0586-820X>

Глухова Світлана Вячеславівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри маркетингу, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: gluxova@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8178-7532>

UDC 339.544
JEL: F13; F53

Kylynytska Ye. V., Gluhova S. V. Features of the Non-Tariff Regulation of Foreign Economic Activity of Ukraine and the CIS in Conditions of Destabilization of Socioeconomic Systems

The purpose of the article is to define the peculiarities of the non-tariff regulation of foreign economic activity of both Ukraine and the CIS in the conditions of destabilization of socioeconomic systems. As a result of the carried out research, the trends in trade volumes in the world market are analyzed; the structure of the non-tariff methods of its regulation in the CIS countries and in Ukraine is studied; a structural and dynamic analysis of the use of non-tariff methods of regulation of foreign economic activity by the CIS countries was carried out, taking into account the terms of participation in the WTO. The analysis made it possible to state a negative trend of a significant excess of imports over the exports of goods to all CIS countries that are members of the WTO, and a permanent increase in the number of non-tariff measures to protect the interests of domestic producers. It is identified that among the non-tariff measures for regulating foreign economic activity, technical barriers were most applied; the secondary position among the non-tariff measures for regulation of foreign economic activity are sanitary and phytosanitary measures, and the smallest share falls on the anti-dumping measures of non-tariff measures for regulating foreign economic activity. This trend is due to the simultaneous action of multi-vector levers, some part of which, as the analysis shows, arise and act chaotically: global economic depression associated with the COVID-19 pandemic; simultaneous use of both tariff and non-tariff methods of regulation; related economic, political and social goals of the non-tariff methods of regulation. Prospects for further research in this direction are the use of the theory of «Chaos and Order» to determine the forces of influence on the functioning of world trade during the development of effective instruments for ensuring the protection of the rights and interests of Ukraine and especially its subjects of foreign economic activity in the trade and economic sphere, which are oriented towards increasing the international competitiveness of the national economy.

Keywords: non-tariff methods, foreign economic activity, imports, exports.

Fig.: 3. Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Kylynytska Yevheniia V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Business, Kharkiv National University of Civil Engineering and Architecture (40 Sumska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: dubrochka@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0586-820X>

Gluhova Svitlana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Marketing, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute» (2 Kyrpychova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: gluxova@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8178-7532>

Дестабілізуючі чинники зовнішнього середовища, які притаманні соціально-економічним системам, мають неоднорідний вплив. Світовий економічний досвід 2020 р. довів, що найбільш потужними з них є форс-мажорні, непрогнозовані явища макросередовища. Особливо чутливою галуззю до такого типу сил є торгівля. Пандемія COVID-19 виявилася не лише індикатором її «слабких місць», а й каталізатором низки проблем, які назривали, але могли бути нівельовані адекватними механізмами управління.

Це підтверджується статистичними даними СOT [1], згідно з якими, незважаючи на диференційні траєкторії розвитку пандемії у світі, скорочення обсягів світової торгівлі товарами у другому кварталі 2020 р. відбулося на 14,3%, а послугами – на 29% порівняно з попереднім періодом. При цьому негативна тенденція скорочення обсягів світової торгівлі як послугами, так і товарами перейшла межу максимальних значень, зафіксованих у 2008 р. під час світової кризи, що мала фінансовий характер.

За прогнозами фахівців та експертів СOT, у зв'язку із другою хвилею COVID-19 перспективи відновлення світової торгівлі залишаються досить низкими через упровадження більш суворих заходів блокування в багатьох країнах, з посиленнями обмеженнями на поїздки та пов'язані з ними послуги тощо [2].

Враховуючи сучасні реалії та прогнози з одночасним загостренням міжнародної конкурентної боротьби на світових ринках, актуалізуються питання розробки ефективних інструментів забезпечення захисту прав та інтересів України й особливо її суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в торговельно-економічній сфері, які орієнтовані на зростання міжнародної конкурентоспроможності національної економіки.

Таким чином, виникає потреба в чіткому визначенні та розробці реактивних заходів-запобіжників, спрямованих на захист національних економічних інтересів, у забезпеченні економічної безпеки держави в сучасних умовах світового торговельного простору, що реалізуються через механізм регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Метою статті є визначення сучасного стану світової торгівлі та ключових важелів її регулювання. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання:

- ✦ проаналізовано тенденції обсягів торгівлі на світовому ринку;
- ✦ досліджено структуру нетарифних методів її регулювання у СНД і в Україні;
- ✦ здійснено структурно-динамічний аналіз застосування нетарифних методів регулювання торговельної галузі за країнами СНД.

Аналіз останніх досліджень та публікацій в цій сфері цієї проблематики засвідчує неоднозначність точок зору вчених, що обумовлено розбіжністю переліку заходів нетарифного регулювання на законо-

давчому рівні. Для найбільш об'єктивної реалізації поставлених у дослідженні завдань доцільно передусім звернутися та проаналізувати основні положення щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

В Україні регулювання зовнішньоекономічної діяльності здійснюється за тарифним і нетарифним підходами [3; 4]. Беручи до уваги різноспрямованість заходів регулювання зовнішньої торгівлі, тарифні методи ґрунтуються на використанні Митного тарифу України [3], затвердженого Законом України «Про Митний тариф України», і має перманентний, уніфікований і стандартизований характер.

Питання нетарифного регулювання зазначеної сфери, на жаль, не мають такої самої чіткої регламентації й однозначності як у правовому, так і в економічному аспектах. Одними з головних причин такої ситуації є гнучкий характер самого принципу нетарифного регулювання, а також відсутність чіткої систематизації й єдиного механізму реалізації, їх фрагментарне викладення навіть на законодавчому рівні. Тому вважаємо за необхідне більш детально зупинитися саме на нетарифних методах як найбільш суперечливих.

Так, відповідно до статті 4 (пункт 13) Митного Кодексу України заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини [4].

У Законі України «Про зовнішньоекономічну діяльність» вказано, що «...регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні реалізується за допомогою: законів України, передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенцій...» [5].

Також, пунктом 14.1.61 Податкового кодексу України від 02.12.2010 р. № 2755-VI визначено такі заходи нетарифного регулювання:

- 1) ліцензування та квотування зовнішньоекономічних операцій;
- 2) застосування спеціальних заходів щодо імпорту товарів в Україну;
- 3) процедура реєстрації зовнішньоекономічних контрактів;
- 4) процедура видачі ліцензій на право імпорту, експорту – спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;
- 5) дозвільна система служби експортного контролю;

- 6) сертифікація товарів, що ввозяться в Україну;
- 7) дозвільна система органів державної влади, що здійснюють санітарно-епідеміологічний, ветеринарний, фітосанітарний, екологічний та інші види контролю;
- 8) реєстрація лікарських засобів, виробів медичного призначення, імунобіологічних препаратів, харчових добавок;
- 9) застосування державного пробірного контролю [6].

Аналізуючи норми законів, можна зробити висновки про відсутність єдиної правової позиції у трактуванні сутності нетарифних методів та їх класифікації.

У зв'язку з цим пропонується застосування уніфікованої класифікації ГАТТ [7] для елімінації розбіжностей у статистичних даних та уникнення дуалістичних поглядів щодо трактування цього питання.

Незважаючи на постійний наголос фахівців СОТ на необхідності мінімізації та ліквідації нетарифних бар'єрів, більшість країн світу продовжують широко їх застосовувати, і наша країна не є винятком. Така ситуація обумовлена передусім додержанням вимог вступу до Світової організації торгівлі, що поступово імплементуватимуться згідно з розкладом поступок і зобов'язань України та є невід'ємною частиною Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі [8].

Активізація нетарифних обмежувально-заборонних заходів у практиці міжнародної торгівлі обу-

мовлена цілеспрямованим створенням сприятливих умов для національних виробників шляхом уникнення встановлених Світовою організацією торгівлі правил і норм щодо тарифного регулювання через механізм зменшення ставок.

Для визначення основних сучасних тенденцій і структури проаналізуємо особливості нетарифного регулювання зовнішньоекономічної торгівлі в Україні порівняно з країнами СНД і у світі в цілому (табл. 1).

За даними табл. 1, серед нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності найбільш застосованими були технічні бар'єри. Така тенденція притаманна як у цілому у світі, так і в Україні. Питома вага технічних бар'єрів для торгівлі становила у світі 91,6% у 2020 р. у загальній структурі нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Аналогічні позиції займають технічні бар'єри серед нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні з питомою вагою 45,6% і 27,95% у загальній структурі серед країн СНД. Другорядною позицією серед нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності є санітарні та фітосанітарні заходи, питома вага яких становить 6,34% у світі та 41,21% в Україні.

Проте в загальній структурі нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності серед країн СНД спостерігається діаметрально протилежна ситуація, оскільки питома вага санітарних і фітосанітарних заходів сягала 30,67% у 2020 р., що передусім обумовлено відсутністю їх ініціювання в Таджикистані та мінімальним упровадженням у ряді ін-

Таблиця 1

Нетарифні заходи регулювання зовнішньоекономічної діяльності країн СНД*

Країна СНД	Нетарифні заходи регулювання ЗЕД, одиниць								
	Санітарні та фітосанітарні	Технічні бар'єри для торгівлі	Антидемпінгові	Компенсаційні	Гарантії	Спеціальні гарантії	Кількісні обмеження	Тарифні квоти	Експортні субсидії
Вірменія	28	85			2				
Грузія	23	111					15		
Казахстан	68	26			2		29		
Киргизстан	12	48			2				
Молдова	17	52						3	
Російська Федерація	191	100	26		2		93	4	
Таджикистан		6							
Україна	150	166	34	1	8		4	1	
Усього, країни СНД	489	594	60	1	16		141	8	
Усього, всі країни	19983	288822	2160	261	101	652	1636	1274	429

Примітка: * – перелік країн СНД, які є учасниками СОТ.

ших країн СНД. У той час як у світі на антидемпінгові заходи нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності припадає лише 0,69%, Україна займає лідируючі позиції серед їх впровадження, незважаючи на Угоду про асоціацію [9]. Це підтверджується найбільшою питомою вагою (56,67%) серед країн СНД і третьюрядним заходом у структурі обмежувально-заборонних заходів в Україні (9,34%).

Відзначимо, що в Таджикистані, який є учасником СОТ з 2 березня 2013 р. [10], було ініційовано та впроваджено найменшу кількість заходів нетарифного регулювання, серед яких єдиним були технічні бар'єри для торгівлі, їх питома вага складає 0,46% у загальній структурі країн СНД і 0,002% – у світі.

Також з незначним відривом і питомою вагою 4,74% у загальній структурі нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності країн СНД передостаннє місце посідає Киргизстан, яка стала учасником СОТ найпершою серед країн СНД з 20 грудня 1998 р. [10].

З невеликим відривом від Киргизстану в Республіці Молдова було впроваджено 72 заходи нетарифного регулювання (5,5% від загальної кількості у країнах СНД), серед яких технічні бар'єри торгівлі посідали основне місце з питомою вагою 72,2%, на санітарні та фітосанітарні заходи припало 23,6%.

У Грузії, Вірменії та Казахстані впроваджено у 2020 р. 149, 115, 125 заходів нетарифного регулювання зовнішньої торгівлі відповідно. Їх питома вага коливається на рівні від 8,79% до 11,38% у загальній структурі серед країн СНД. У Казахстані, що є наймолодшим учасником СОТ, а саме, з 30 листопада 2015 р., спостерігається діаметрально протилежна структура обмежувально-заборонних заходів. Санітарні та фітосанітарні заходи переважали з часткою 54,4%, і 23,2% припадало на кількісні обмеження, до яких вдавалася лише Російська Федерація та Грузія, але їх частка в загальній кількості нетарифних заходів не сягає істотних значень.

Лідерами за впровадженням нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі, як засвідчують статистичні дані, є Україна та Російська Федерація – 27,8% та 31,78% відповідно в загальній структурі країн СНД, але з різновекторним характером. В Україні у 2020 р. технічні бар'єри для торгівлі сягали 45,6% (166 заходів), у той час як у Російській Федерації на них припадало лише 24,04% (100 заходів). Водночас санітарні та фітосанітарні заходи за своєю кількістю більше переважали в Російській Федерації (45,91%), на відміну від України (41,21%). Лише у 2020 р. було впроваджено 34 антидемпінгових заходів (9,34%) в Україні та 26 заходів (6,25%) у Російській Федерації, з яких в дії 23 та ініційовано 11 заходів в Україні та 19 діє й 7 ініційовано в Російській Федерації.

Найбільш активно впроваджувалися такі кількісні обмеження, як квотування та ліцензування.

Так, у Російській Федерації у 2020 р. 93 процедури (22,36%); в Україні впроваджено та пролонговано лише 4 (1,1%), при цьому у 2020 р. не було ініційовано жодного кількісного обмеження.

Зауважимо, що технічні бар'єри, санітарні та фітосанітарні заходи для торгівлі, які були ініційовані та діють в Україні й розповсюджуються для світового імпорту, мають уніфікований характер. На противагу їм антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи щодо імпорту товарів в Україну мають диференційований характер, що залежить від країни, яка експортує.

З даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України [11] станом на 2021 р. в Україні серед впроваджених і діючих антидемпінгових, компенсаційних і спеціальних заходів щодо імпорту товарів переважають антидемпінгові заходи в напрямку Російської Федерації (13 заходів), 7 заходів упроваджено до Китайської Народної Республіки, 6 антидемпінгових заходів упроваджено та діють щодо Республіки Білорусь, 2 антидемпінгових заходи впроваджено до Республіки Молдови та по одному антидемпінговому заходу припадає на Киргизьку Республіку, Республіку Казахстан та Польщу.

У результаті дослідження динаміки впровадження нетарифних заходів було виявлено деякі закономірності, а саме: протягом 2017–2019 рр. спостерігається стабільне зростання імпорту у країни СНД, лідером за темпами приросту імпорту були країни: Вірменія (темпер приросту 31,63%), Казахстан (29,01%) та Україна (22,17%). Зростання імпорту відбувалося більш швидкими темпами, ніж експорт товарів. Так, у Грузії темп приросту експорту склав у 2019 р. порівняно із 2017 р. 38,31%, на рівні 18,64–18,96% темп приросту спостерігається у Казахстані та Російській Федерації відповідно, в Україні зростання експорту протягом 2017–2019 рр. відбулося на 15,72%. Спираючись на дані *рис. 1* і *рис. 2*, можна констатувати негативну тенденцію значного перевищення імпортування над експортуванням товарів за всіма країнами СНД, що є членами СОТ.

Вищезазначена тенденція обумовила перманентне зростання кількості нетарифних заходів щодо захисту інтересів вітчизняних виробників, а саме (*рис. 3*): у Вірменії кількість санітарних і фітосанітарних заходів зросла на 7,14%, кількість технічних бар'єрів для торгівлі зросла лише на 1,18%; у Казахстані, що посідає лідируючі позиції, за зростанням кількості впроваджених санітарних і фітосанітарних заходів, їх темп приросту склав 166,67%, але при цьому його позиція за кількістю санітарних і фітосанітарних заходів була третьорядною, динаміка зростання технічних бар'єрів для торгівлі була не такою швидкою, приріст становив 23,81%. У Киргизстані при повній відсутності у 2017 р. було впроваджено у

Рис. 1. Експорт товарів країн СНГ, які є учасниками СОТ (млн дол. США)

Рис. 2. Імпорт товарів країн СНГ, які є учасниками СОТ (млн дол. США)

2019 р. 13 санітарних і фітосанітарних заходів, така сама тенденція характерна і для Молдови (темپ приросту становив 157,14%). У Російській Федерації, що є лідером впровадження санітарних і фітосанітарних заходів, спостерігається їх зростання на 25%, також можна констатувати збільшення кількості технічних бар'єрів для торгівлі на 19,32% у 2019 р. по відношенню до 2017 р.

В Україні відбувалося значне зростання санітарних і фітосанітарних заходів із 2017 р., з повільним

зростанням у 2018 р. і стрімким зростанням у 2019 р. на 17,69%. Аналогічна тенденція притаманна технічним бар'єрам для торгівлі, темп приросту яких становив 21,38%.

ВИСНОВКИ

Зважаючи на нерівномірність розподілу, якісний і кількісний склад нетарифних методів регулювання, які застосовані різними країнами, однозначно та достовірно визначити вплив кожного з них на форму-

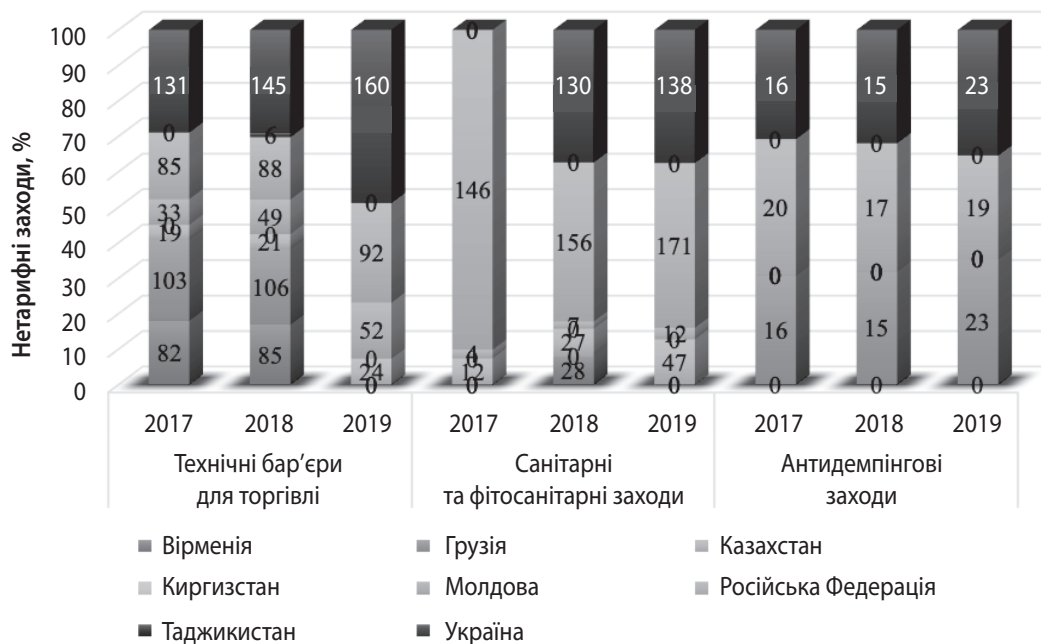

Рис. 3. Нетарифні методи регулювання зовнішньоекономічної діяльності країн СНГ, які є учасниками СОТ (%)

вання тенденцій практично неможливо. Це обумовлюється одночасною дією різновекторних важелів, частина з яких, як показує попередній аналіз, виникають і діють хаотично: глобальна економічна депресія, пов'язана з пандемією COVID-19; одночасне застосування як тарифних, так і нетарифних методів регулювання; суміжність економічних, політичних і соціальних цілей нетарифних методів регулювання. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

- World merchandise trade fell 14% in volume, 21% in value in Q2 amid global lock-down. // World Trade Organization. GENEVE, 23.09.2020. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/stat_23sep20_e.htm
- Services trade recovery not yet in sight // World Trade Organization. GENEVE, 23.09.2021. URL: https://www.wto.org/english/news_e/news21_e/serv_26jan21_e.htm
- Закон України «Про Митний тариф України» від 04.06.2020 р. № 674-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
- Митний Кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
- Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>
- Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
- Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#n8
- Протокол про вступ України до Світової організації торгівлі від 10.04.2008 р. № 250-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049#Text

- Decision (EU) 2017/1247 and Decision (EU) 2017/1248 on the conclusion, on behalf of the EU, of the Association Agreement with Ukraine. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:2014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:2014A0529(01))
- Members and Observers // WTO (World Trade Organization). 2021. URL: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm
- Обмежувальні заходи щодо імпорту товарів в Україну (антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи) / Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2d92511f-c6fa-468a-97f3-bc353742db15&title=ZakhistInteresivNatsionalnikhTovarovirobnikivNavnutrishnomuRinku>

REFERENCES

- “Decision (EU) 2017/1247 and Decision (EU) 2017/1248 on the conclusion, on behalf of the EU, of the Association Agreement with Ukraine”. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:2014A0529\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/LSU/?uri=CELEX:2014A0529(01))
- “Heneralna uhoda z taryfiv i torhivli (HATT 1947)” [General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947)]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_003#n8 [Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> [Legal Act of Ukraine] (2008). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/981_049#Text [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [Legal Act of Ukraine] (2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [Legal Act of Ukraine] (2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/674-20#Text>
- “Members and Observers”. WTO (World Trade Organization). 2021. https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/org6_e.htm

“Obmezhuvalni zakhody shchodo importu tovariv v Ukrainu (antydempinhovi, kompensatsiini ta spetsialni zakhody)” [Restrictive Measures on Imports of Goods into Ukraine (Anti-dumping, Countervailing and Special Measures)]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=2d92511f-c6fa-468a-97f3-bc353742db15&title=ZakhistInteresivNatsionalnikhTovarovirobnikivNaVnutrishnomuRinku>

“Services trade recovery not yet in sight”. World Trade Organization. GENEVE. September 23, 2021. https://www.wto.org/english/news_e/news21_e/serv_26jan21_e.htm

“World merchandise trade fell 14% in volume, 21% in value in Q2 amid global lock-down”. World Trade Organization. GENEVE, September 23, 2020. https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/stat_23sep20_e.htm

УДК 316.658.3

JEL: F29; F42; H56

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2022-1-53-58>

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

©2022 ПАХОТА Н. В.

УДК 316.658.3

JEL: F29; F42; H56

Пахота Н. В. Інформаційні війни у сучасних міжнародних відносинах

Мета статті полягає в дослідженні поняття інформаційної війни як основного чинника формування системи сучасних міжнародних відносин. Традиційно даний процес відбувся у військовій сфері: в минулому найвідоміші системи міжнародних відносин були створені внаслідок великомасштабних воєн. Сьогодні головним інструментом для досягнення першості на світовій арені є гібридна війна, основною небезпекою якої є відсутність законів, принципів і правил для бойових дій. Гібридні війни небезпечні як для окремого регіону (призводять до втрати культурної та цивілізаційної ідентичності), так і для системи міжнародних відносин загалом (служать джерелом глобальної нестабільності та стають все частішими). Така війна теоретично дозволяє атакуючим підтримувати конфлікт довгий час: їхні фінансові та людські втрати будуть незрівнянно меншими, ніж у звичайній війні. Розглянуто основні особливості, приклади й аналітична модель виникнення гібридної війни. Розглянуто різницю між поняттями «гібридна війна» та «гібридні загрози» як елемента підготовки агресора до розв'язання інформаційної війни. У процесі еволюції людське суспільство все більшою мірою усвідомлювало цінність, значущість і дієвість інформації не лише як інструменту пізнання навколишнього світу та основи для побудови комунікативних зв'язків, але і як неймовірно дієвої та потужної «зброї», що іноді перевершує всі відомі види озброєнь. Сучасні тенденції глобального зв'язку демонструють, що потік інформації є настільки різноманітний і суперечливий, що інформація має як творчу, так і руйнівну силу. Тому вибір доречної та важливої інформації є важливим завданням для кожного українця. Так, набуває великого значення вивчення й опанування медіаграмотності, тобто здатності знаходити, орієнтуватися та критично оцінювати інформацію, знайдену в цифрових середовищах.

Ключові слова: війна, інформаційна війна, гібридна війна, пропаганда, маніпуляція, міжнародні відносини.

Рис.: 3. Табл.: 1. Бібл.: 11.

Пахота Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування, Державний університет інфраструктури та технологій (вул. Кирилівська, 9, Київ, 04071, Україна)

E-mail: tatkanvo@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-8085>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/5065984/natalia-pakhota/publications/>

UDC 316.658.3

JEL: F29; F42; H56

Pakhota N. V. Information Wars in Modern International Relations

The article examines the concept of hybrid warfare as a major factor in shaping the system of modern international relations. Traditionally, this process took place in the military sphere: in the past, the most famous systems of international relations were created as a result of large-scale wars. Today, the main tool for achieving supremacy on the world stage are hybrid wars, the main danger of which is the lack of laws, principles and rules for hostilities. Hybrid wars are dangerous both for a particular region (leading to the loss of cultural and civilizational identity) and for the system of international relations in general (serving as a source of global instability and becoming more frequent). Such a war theoretically allows the attackers to maintain the conflict for a long hour: their financial costs and human losses will be incomparably less than in a normal war. The main features, examples and analytical model of hybrid warfare are considered. The difference between the concepts of hybrid warfare and hybrid threats as an element of the aggressor's preparation for information warfare is considered. In the process of evolution, human society has become increasingly aware of the value, significance and effectiveness of information, not only as a tool for learning about the world and the basis for building communication, but also as an incredibly effective and powerful «weapon» that sometimes surpasses all known weapons. Current trends in global communication show that the flow of information is so diverse and contradictory that information is beginning to be both creative and destructive. Therefore, choosing relevant and important information is an important task for every Ukrainian. It is important to study and master media literacy, i. e., the ability to find, navigate and critically evaluate information found in digital environments.

Keywords: war, hybrid war, information war, propaganda, manipulation, international relations.

Fig.: 3. Tabl.: 1. Bibl.: 11.

Pakhota Nataliia V. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Management, Public Management and Administration, State University of Infrastructure and Technologies (9 Kyrylivska Str., Kyiv, 04071, Ukraine)

E-mail: tatkanvo@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7905-8085>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/5065984/natalia-pakhota/publications/>